

Hooiwagens

Zuidelijke hooiwagen

Het is inmiddels al weer zo'n vijf jaar geleden dat ik, om te schuilen voor een hoosbui, met man en kinderen een populierenbosje in dook, waar ik oog in oog kwam te staan met een zonderlinge hooiwagen. Zonderling, omdat het dier de ultralange poten aan weerszijden van het lichaam had uitgestrekt; vier naar de ene kant, vier naar de andere kant. Dat was nog niet alles, er zaten ook nog eens twee merkwaardige vertakte uitsteeksels aan de kop. Voor zover je van kop kunt spreken bij een dier waarvan het lichaam uit één geheel bestaat.

Thuis begon ik te bladeren in de Thieme spinnengids. Hooiwagens worden weliswaar niet tot de spinnen gerekend, maar zijn er wel dusdanig aan verwant dat ze in deze spinnengids zijn opgenomen. Bij een hooiwagen bestaat het lijf uit één deel, terwijl spinnen een voor- en achterlijf hebben. Spinnen maken spinsel, hooiwagens niet. Bovendien hebben hooiwagens twee ogen, terwijl spinnen over acht ogen beschikken.

De zonderling die we aantreffen in het populierenbosje blijkt *Dicranopalpus ramosus* te heten, oftewel zuidelijke hooiwagen. In de Thieme spinnengids uit 1984 staat vermeld dat deze Mediterrane hooiwagen niet in Nederland voorkomt. In 1993 werd de eerste vondst van deze soort in ons land gedaan en vanaf 2003 neemt het aantal waarnemingen snel toe. Die van mij op 2 oktober 2005 is dus niet eens zo heel bijzonder.

Hooiwagens fotograferen

Bijzonder of niet, ik vond mijn vondst van de zuidelijke hooiwagen reuze leuk en stelde enkele bevriende natuurliefhebbers op de hoogte. Ruim een jaar later krijg ik bericht van Jinze Noordijk, een hooiwagenliefhebber die bezig is alle waarnemingen van de zuidelijke hooiwagen te verzamelen voor een artikel. In de wandelgangen heeft hij van mijn waarneming gehoord en wil van mij alle details weten en bovendien of ik nog meer waarnemingen heb gedaan sinds mijn eerste vondst. Welnu, dat had ik. Op een muurtje in Klapwijk trof ik zelfs wel eens vijf exemplaren bij elkaar aan.

De uitwisseling met Jinze had tot gevolg dat ik in de herfst van 2007 met de camera op pad ben gegaan om in mijn woonomgeving hooiwagens te fotograferen. Volwassen hooiwagens zijn aan de hand van goede foto's te determineren door een kenner. Tijdens wandeltochtjes in Klapwijk fotografeerde ik alle hooiwagens die ik tegenkwam. Ik zag ze vooral op muren van gebouwen. Meestal niet op zonnige, maar juist op beschaduwde muren. Van de honderden foto's bleven er enkele tientallen over die goed genoeg waren voor determinatie. Deze stuurde ik naar Jinze. Ik had in totaal vier verschillende soorten gefotografeerd: *Paraligolophus agrestis*, *Phalangium opilio*, *Opilio canestrinii* en *Dicranopalpus ramosus*.

Variatie in uiterlijk

Als je mijn hooiwagenfoto's bekeek zou je zeggen dat het veel meer dan vier soorten betrof. Dat komt door de grote variatie in uiterlijk per individu. Mannetjes, vrouwtjes en onvolwassen individuen van één soort zien er vaak heel verschillend uit. Ook de kleur geeft niet veel houvast. Je moet bij determinatie onder andere kijken naar de vormgeving van het

lijfje, de pootlengte, de rusthouding en de vorm van de oogheuvel. De ogen van hooiwagens staan namelijk op een klein heuveltje dat per soort een karakteristieke vorm heeft. In het veld is de oogheuvel te klein om met het blote oog goed te zien, maar als je een scherpe foto hebt dan kun je dit detail vergroten. Je kunt een hooiwagen in het veld vangen en met een loep bestuderen, maar dan heb je grote kans dat het dier poten loslaat en in verminkte staat ontsnapt. Dat wil ik niet op mijn geweten hebben.

Toch heb ik eenmaal een vrouwelijke zuidelijke hooiwagen gevangen om thuis te fotograferen. Ze zat op een muur en liet zich, na aanraking van mij, spontaan in de plastic doos vallen die ik er onder hield. Als een bezetene zette zij het op een lopen en opeens zag ze er uit als een doodgewone hooiwagen nu de poten niet meer zijwaarts gespreid stonden. Het is natuurlijk logisch dat je niet kunt lopen met de poten in zijwaartse positie, maar toch was ik er door verrast. Het duurde wel meer dan een dag voordat de hooiwagen in de plastic doos de karakteristieke rusthouding weer innam.

Hooiwagentabel

In 2009 is er een entomologische tabel verschenen over de Nederlandse hooiwagens (Opiliones), geschreven door Hay Wijnhoven (te bestellen bij Naturalis voor circa 15 euro). Het boekje bevat prachtige illustraties en veel interessante informatie over hooiwagens. Alle 30 Nederlandse soorten worden beschreven. Er staan ook adviezen in hoe je hooiwagens kunt bestuderen. Daarin lees ik dat het zoeken op muren, zoals ik het in Klapwijk heb gedaan, een goede methode is. Je kunt daarmee echter niet alle soorten vinden, want sommige soorten leven vooral op de bodem en worden niet op muren aangetroffen.

Met de nieuwe tabel kunnen hooiwagens worden gedetermineerd, maar het is ook mogelijk om enkele foto's te maken van een hooiwagen (overzicht hele dier en close-up van het lijf) en deze op de website www.waarneming.nl, in te dienen bij het forumonderdeel 'overige ongewervelden, spinachtigen'. In het forum worden de foto's bekeken door deskundigen, die de hooiwagen determineren. Bijkomend voordeel is dat er op die manier meer gegevens beschikbaar komen over de verspreiding van hooiwagens. Er valt nog veel te leren over deze fascinerende beestjes.

Caroline Elfferich, november 2010